

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De supersitione, quæ opponitur religioni. Qu[a]est. 92.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38762

etiam quia huiusmodi instrumenta corporalia aliquid figurabant.

Ad quintum dicendum, quod per cantum, quo quis studiosè ad delectandum utitur, abstrahitur animus à consideratione eorum quæ cantantur. Sed si aliquis cantet propter deuotionem, attentius considerat quæ dicuntur: tum quia diutius moratur super eodem: tum quia, ut August. dicit in 10. confess. Omnes affectus spiritus nostri pro sua diuersitate habent proprios modos in voce atque cantu, quorum occulta familiaritate excitantur. Et eadem etiam est ratio de audientibus; in quibus etsi aliquando non intelligant quæ cantantur, intelligunt tamen propter quid cantantur, scilicet ad laudem Dei. Et hoc sufficit ad deuotionem excitandam.

c. 33. inter pr. et med. 10. 1

QVÆST. XCII.

De vitijs religioni oppositis: & primo de superstitione, in duos articulos diuisa.

Postea considerandum est de vitijs religioni oppositis.

¶ Et primo de illis quæ cum religione conueniunt in hoc quod exhibent cultum diuinum.

¶ Secundo, de vitijs manifestam cõtrarietatem ad religionem habentibus, per contemptum eorum quæ pertinent ad diuinum cultum. Primum autem horum pertinet ad superstitionem. Secundum autem ad irreligiositatem. Vnde primò considerandum est de ipsa superstitione, & de partibus eius. Deinde de irreligiositate, & partibus eius.

¶ Circa primum quærentur duo.

¶ Primo, vtrum superstitio sit vitium religioni contrarium?

¶ Secundo, vtrum habeat plures partes seu species?

ARTIC. I.

Vtrum superstitio sit vitium religioni contrarium?

Ad primum sic proceditur. Viderur, quod superstitio non sit vitium religioni contrarium. Vnum Sec. Sec. Vol ij.

D d en. 12

497
inf 994.
ar. 1. cor.
et 96. 97.
ar. 1. cor.
et 9. 122.
ar. 3. cor.
et 1. d. 9.
q 2. ar 1.
q. 2. ad 3

enim contrariorum non ponitur in diffinitione alterius. Sed religio ponitur in diffinitione superstitionis. Dicitur enim superstitio esse religio supra modum servata, ut patet in * gloss. ad Coloif. 2. super illud, Quæ sunt rationem habentia sapientiz in superstitione. Ergo superstitio non est vitium religioni oppositum.

* gloss. in
101. ibi.

* li. 10. c.
18 incip.
Sapientia di-
ctus, ante
medium.

¶ 2 Præterea *, Isidorus dicit in libro Etymol. Superstitiosos, ait Cicero, appellatos, qui totos dies deprecabantur & immolabant, ut sui sibi liberi superstites fierent. Sed hoc etiam potest fieri secundum veram religionis cultam. Ergo superstitio non est vitium religioni oppositum.

q. 81. a. 5.
ad 2.

c. 9. a. me-
dio, 10. 9.

¶ 3 Præterea, Superstitio quemdam excessum importare videtur. Sed religio non potest habere excessum: quia, sicut supra * dictum est, secundum eam non contingit æquale Deo reddere eius quod debemus. Ergo superstitio non est vitium religioni oppositum.

q. 81. ar.
6. ad 3.
1. 2. q. 64
ar. 1.

SED contra est, quod * Augustinus dicit in libro de decem chordis, Tangis primam chordam qua colitur vnus Deus, & cecidit bestia superstitionis. Sed cultus vnus Dei pertinet ad religionem. Ergo superstitio religioni opponitur.

c. 1. c. 5.
10. 5.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra * dictum est, religio est virtus moralis. Omnis autem virtus moralis in medio consistit, ut * supra habitum est. Et ideo duplex vitium virtuti morali opponitur. Vnum quidem secundum excessum, aliud autem secundum defectum. Contingit autem excedere medium virtutis non solum secundum circumstantiam quæ dicitur quantum, sed etiam secundum alias circumstantias. Vnde & in aliquibus virtutibus, sicut in magnanimitate & magnificentia, vitium excedit virtutis medium; non quia ad maius aliquid tendat, quam virtus, sed fortè ad minus. Transcendit tamen virtutis medium, in quantum facit aliquid, cui non debet, vel quando non debet; & similiter secundum alia huiusmodi: ut patet per * Philosophum in quarto Ethicorum. Sic ergo superstitio est vitium religioni oppositum. -cun-

cundum excessum, non quia plus exhibeat in cultum diuinum, quam vera religio; sed quia exhibet cultum diuinum, vel cui non debet, vel eo modo quo non debet.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut bonum metaphorice dicitur in malis, prout dicimus bonum latronem: ita etiam nomina virtutum quandoque transumptiue accipiuntur in malis: sicut prudentia quandoque ponitur pro astutia, secundum illud Luc. 16. Filij huius seculi prudentiores filijs lucis sunt. Et per hunc modum superstitio dicitur esse religio.

Ad secundum dicendum, quod aliud est Etymologia nominis, & aliud est significatio nominis. Etymologia attenditur secundum id, a quo imponitur nomen ad significandum. Nominis vero significatio attenditur secundum id, ad quod significandum nomen imponitur: quae quandoque diuersa sunt. Nomen enim lapidis imponitur a latione pedis: non tamen hoc significat. Alioquin ferrum cum pedem laedat, lapis esset. Similiter etiam nomen superstitionis non oportet quod significet illud a quo nomen est impositum.

Ad tertium dicendum, quod religio non potest habere excessum secundum quantitatem absolutam; potest tamen habere excessum secundum quantitatem proportionis, prout scilicet in cultu diuino fit aliquid quod fieri non debet.

ARTIC. II.

Utrum sint diuersae superstitionis species?

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod non sint diuersae superstitionis species: quia secundum Philosophum in 1. Topi. Si vnum oppositorum dicitur multipliciter, & reliquum. Sed religio cui opponitur superstitio, non habet diuersas species; sed omnes eius actus ad vnam speciem referuntur. Ergo nec superstitio habet diuersas species.

¶ Praeterea, Opposita sunt circa idem. Sed religio cui opponitur superstitio, est circa ea quibus ordinamur in Deum, ut supra habitum est. Non ergo species su-

497
inf. 9. 94.
ar. 1.
6. 13. 20. 2

9. 82. ar.
1. 6. 5.

D d 2 per-

perditionis, quæ opponitur religioni, possunt attendi secundum aliquas diuinationes humanorum euentuum; vel secundum aliquas obseruationes humanorum actuum.

** glo. ord. ibi. super illud, Ad fornicationem carnis ex Amb. 7c. 20. vsque ad 24. 10. 3. art. prac. 1. 2. q. 72. ar. 9. 1. 2. q. 1. a. 3. c. 9. 18. a. 4. 5. 6. 10. c. 11.*

¶ 3 Præterea, Ad Coloss. 2. super illud, Quæ sunt rationem habentia sapientiz in superstitione, dicit * gloss. idest, in simulata religione. Ergo etiam simulatio debet poni species superstitionis.

S E D contra est, quod † August. in 2. de doctrina Christ. diuersas species superstitionis assignat.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est, vitium superstitionis consistit in hoc, quod transgreditur virtutis medium secundum aliquas circumstantias, vt supra dictum est. Non enim quælibet circumstantiarum corruptarum diuersitas variat peccati speciem, sed solum quædo referuntur ad diuersa obiecta vel diuersos fines. Secundum hoc enim morales actus speciem sortiuntur, vt * supra habitum est. Diuersificantur ergo superstitionis species. Primo quidem, ex parte obiecti. Potest enim diuinus cultus exhiberi, vel cui exhibendus est, scilicet Deo vero: modo tamen indebito: & hæc est prima superstitionis species. Vel ei cui non debet exhiberi, scilicet cuiusque creaturæ. Et hoc est aliud superstitionis genus, quod in multas species diuiditur secundum diuersos fines diuini cultus. Ordinatur enim primò diuinus cultus ad reuerentiam Deo exhibendam. Et secundum hoc prima species huius generis est idololatria, quæ diuinam reuerentiam indebitè exhibet creaturæ. Secundo, ordinatur ad hoc, quod homo instruat a Deo quem colit. Et ad hoc pertinet superstitio diuinatoria, quæ demones consulit per aliqua pacta cum eis inita vel tacita vel expressa. Tertio, ordinatur diuinus cultus ad quamdam directionem humanorum actuum secundum instituta Dei, qui colitur: & ad hoc pertinet superstitio quarundam obseruationum. Et hæc tria transgreditur Aug. in 2. de doctr. Christ. dicens, superstitiosus est se quicquid institutum est ab hominibus ad faciend.

11.

11. 10. in princ. 10. 3

& c.

& colenda idola pertinens : & hoc pertinet ad primū.
 Et postea ¶ subdit, Vel ad consultationes & pacta quædam significationum cū dæmonibus placita atque fœderata : quod pertinet ad secundum . Et post pauca ¶ subdit, Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ & cætera huiusmodi : quod pertinet ad tertium .

† *Ibidem.*

† *Ibidem.*

Ad primum ergo dicendum , quod sicut * Dionys. dicit 4. cap. de diu. nom. Bonum contingit ex vna, & integrâ causa ; malum autem ex singularibus defectibus . Et ideo vni virtuti plura vitia opponuntur, vt supra habitum est. Verbum autem Philosophi veritatem habet in oppositis, in quibus est eadem ratio multiplicationis.

* p. 4. inter med. & fin.

Ad secundum dicendum, quod diuinationes & obseruationes aliquæ pertinent ad superstitionem, in quantum dependent ex aliquibus operationibus dæmonum : & sic pertinent ad quædam pacta cum eis inita.

† ar. præ! & supra q. 10. a. 5.

Ad tertium dicendum, quod simulata religio ibi dicitur, quando traditioni humanæ nomen religionis applicatur, prout in gloss. sequitur. Vnde ista simulata religio nihil est aliud quàm cultus Deo vero exhibitus, modo indebito : sicut si aliquis tempore gratiæ vellet colere Deum, secundum veteris legis ritum. Et de hac ad litteram loquitur gloss.

QVÆST. XCIII.

De speciebus superstitionis, in duos articulos diuisa.

Deinde considerandum est de speciebus superstitionis.

¶ Et primò, de superstitione indebiti cultus veri Dei. Secundò, de superstitione idololatricæ. Tertio, de superstitione diuinationum. Quartò, de superstitione obseruationum.

¶ Circa primum quærentur duo.

¶ Primo, vtrum in cultu veri Dei possit esse aliquid perniciosum?

¶ Secundo, vtrum possit ibi esse aliquid superfluum?